

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.

Ефективна економіка. 2024. № 8.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.8.90>

УДК 336.72.336.77

У. М. Котенко,

старший викладач, кафедра банківської справи,

факультет фінансів та обліку,

Державний торговельно-економічний університет

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-5076-854X>

ТРАНСФОРМАЦІЯ БАНКІВСЬКОГО СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

U. Kotenko,

Senior Lecturer, Department of Banking,

Faculty of Finance and Accounting,

State University of Trade and Economics

TRANSFORMATION OF BANK CONSUMER LENDING IN WARTIME

Стаття присвячена аналізу та дослідженню трансформації банківського споживчого кредитування в умовах війни. Метою є вивчення впливу економічної нестабільності, спричиненої війною, на платоспроможність населення та кредитні ризики. Стаття розглядає зміни у фінансовій поведінці споживачів, зниження попиту на споживчі кредити та необхідність адаптації банківських продуктів до нових умов. Автором досліджено нові підходи до оцінки кредитоспроможності, використання великих даних та машинного навчання для прогнозування проблемних кредитів.

Увага приділяється гнучким умовам кредитування та співпраці з державними програмами підтримки для зниження ризиків неповернення кредитів. Впровадження фінтех-рішень та адаптація до нових регуляторних вимог розглядаються як критично важливі для забезпечення надійності банківської системи. Також стаття пропонує рекомендації для банків щодо створення нових кредитних продуктів та програм підтримки клієнтів, які зазнали фінансових втрат через війну. Висновки підкреслюють важливість комплексного підходу для ефективного управління ризиками та забезпечення фінансової стабільності в умовах війни.

This article is dedicated to the comprehensive analysis and research of the transformation of bank consumer lending during wartime. The primary objective is to study the multifaceted impact of economic instability caused by war on the population's solvency and the associated credit risks. The article delves into significant changes in consumer financial behavior, the noticeable decrease in demand for consumer loans, and the critical necessity for banks to adapt their products and services to the drastically altered conditions brought about by war.

Author explores innovative approaches to assessing creditworthiness, including the utilization of big data and machine learning technologies to predict problematic loans with greater accuracy. This technological shift is essential for identifying potential credit risks and mitigating them proactively. Attention is also given to the implementation of flexible lending terms and the importance of cooperation with government support programs. Such collaborations are deemed vital for mitigating the risks associated with loan defaults, providing a safety net for both banks and borrowers in these turbulent times.

The article highlights the implementation of fintech solutions as a pivotal factor in the adaptation process. The integration of advanced financial technologies can streamline operations, enhance customer experience, and improve the accuracy of credit risk assessments. Additionally, the adaptation to new regulatory requirements is discussed in detail. These regulations are designed to ensure the

stability and reliability of the banking system amidst the challenges posed by wartime conditions.

Moreover, the article provides practical recommendations for banks on creating new credit products and developing support programs tailored to customers who have suffered financial losses due to the war. These recommendations aim to foster resilience and recovery among affected populations, ensuring that they have access to necessary financial resources.

The conclusions drawn in the article underscore the importance of a comprehensive and multi-dimensional approach to effective risk management and financial stability. This approach includes understanding the intricate dynamics of consumer behavior, leveraging advanced technologies, and fostering cooperative relationships with government entities. The study outlines the main tasks of the article, which include analyzing the influence of economic instability on consumer solvency and credit risks, examining changes in consumer financial behavior and their impact on the demand for consumer loans, studying adaptive risk management strategies during crises, analyzing new regulatory requirements and their impact on banking activities, and developing recommendations for banks on creating new credit products and customer support programs.

By addressing these tasks, the article aims to provide a thorough understanding of the challenges and opportunities in bank consumer lending during wartime. It seeks to equip banking professionals with the knowledge and strategies needed to navigate the complex landscape of financial services in times of conflict, ultimately contributing to the resilience and stability of the financial sector.

Ключові слова: *банківське споживче кредитування, економічна нестабільність, кредитні ризики, фінансова поведінка споживачів, адаптація кредитних продуктів, машинне навчання, великі дані, фінтех-рішення, регуляторні вимоги, програми підтримки клієнтів, фінансова стабільність, війна.*

Keywords: *bank consumer lending, economic instability, credit risks, consumer financial behavior, adaptation of credit products, machine learning, big data, fintech*

solutions, regulatory requirements, customer support programs, financial stability, wartime.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Трансформація банківського споживчого кредитування в умовах війни є актуальним та важливим завданням як з наукової, так і з практичної точок зору. Війна створює надзвичайні умови, що змінюють економічний ландшафт, зокрема впливаючи на банківську сферу та споживчі кредити. Ці зміни зумовлюють необхідність адаптації банківських систем та продуктів до нових викликів і обставин.

По-перше, війна спричиняє економічну нестабільність, яка впливає на платоспроможність населення та знижує довіру до банківських установ. Зростає рівень безробіття, зменшуються доходи громадян, що призводить до збільшення кредитних ризиків. Банки повинні розробляти нові стратегії управління ризиками та адаптувати кредитні продукти, щоб зменшити вплив економічних потрясінь. Завдання включають дослідження впливу економічної нестабільності на кредитні ризики, вивчення адаптивних стратегій управління ризиками та розробку моделей прогнозування платоспроможності клієнтів в умовах кризи. Також важливим є вивчення змін у фінансовій поведінці споживачів та їхнього впливу на попит на кредитні продукти.

По-друге, війна призводить до зміни споживчої поведінки. Люди частіше відкладають великі покупки, зосереджуючися на задоволенні базових потреб. Це зменшує попит на споживчі кредити, що змушує банки шукати нові способи залучення клієнтів та підтримання своєї прибутковості. Важливим аспектом є розробка нових кредитних продуктів, які відповідають зміненим потребам споживачів.

По-третє, у воєнний час виникають нові регуляторні вимоги та обмеження, які вимагають від банків швидкої адаптації. Регуляторні органи можуть запроваджувати нові правила, спрямовані на підтримку економіки та фінансової стабільності, що впливає на операційну діяльність банків.

Так, важливим є дослідження регуляторних змін та їх впливу на банківську діяльність, вивчення ефективності запроваджених регуляторних заходів та розробка рекомендацій щодо їх вдосконалення.

Таким чином, трансформація банківського споживчого кредитування в умовах війни є важливою проблемою, яка потребує наукового дослідження та розробки практичних рішень. Це завдання має вирішальне значення для забезпечення стійкості банківської системи, підтримки економіки та задоволення потреб споживачів у складних умовах воєнного часу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблем та перспектив розвитку банківської системи України та споживчого кредитування охоплюють широкий спектр питань. Руцишин Н.М. та ін. [1] досліджують сучасний стан банківської системи України та перспективи її розвитку, акцентуючи увагу на впливі економічної нестабільності. Кучер Н.О. [2] аналізує теоретичні основи та оцінку споживчого кредитування в банках України, висвітлюючи основні проблеми та можливості. Черниш О.В. [3] зосереджується на банківських послугах з кредитування фізичних осіб, підкреслюючи проблеми та перспективи розвитку.

Блащук-Дев'яткіна Н., Беднарчук В., Млінцова А. [4] досліджують споживче кредитування в Україні, зокрема проблеми та можливості його розвитку. Кравченко А. [5] здійснює компаративний аналіз розвитку незабезпеченого споживчого кредитування в країнах Східної Європи. Нікольчук Ю. [6] вивчає перспективи розвитку споживчого кредитування в Україні в сучасних умовах.

Дубина М., Кравченко А. [7] аналізують сутність та основні риси незабезпеченого споживчого кредитування. Шчуревич О. [8] зосереджується на сучасних тенденціях у банківському кредитуванні. Худолій Ю.С., Халієвіна М.О. [9] досліджують фінтехнології в банківському бізнесі, підкреслюючи їх реалії та перспективи.

Богомолова В. [10] аналізує історико-теоретичні аспекти розвитку он-лайн кредитування в Україні. Кондратюк В. [11] досліджує правовий статус суб'єктів споживчих банківських правовідносин. Правдиковська І., Дорошенко Н. [12]

аналізують вплив війни на банківську систему України, підкреслюючи актуальні виклики та проблеми.

Незважаючи на численні дослідження впливу економічної нестабільності на банківську систему та кредитування, залишаються недостатньо дослідженими питання ефективності впровадження інноваційних технологій та фінтехнологій у банківській діяльності. Потребує подальшого вивчення розробка рекомендацій для банків щодо створення нових кредитних продуктів, адаптованих до умов війни, розробка програм підтримки клієнтів, які зазнали фінансових втрат через війну.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає в дослідженні трансформації банківського споживчого кредитування в умовах війни, а також у розробці рекомендацій для банків щодо адаптації їхніх кредитних продуктів та стратегій управління ризиками до нових економічних реалій.

Завдання статті включають:

1. Аналіз впливу економічної нестабільності, спричиненої війною, на платоспроможність населення та кредитні ризики.
2. Дослідження змін у фінансовій поведінці споживачів і їхнього впливу на попит на споживчі кредити.
3. Вивчення адаптивних стратегій управління кредитними ризиками в умовах кризи.
4. Аналіз нових регуляторних вимог та їх впливу на банківську діяльність.
5. Розробка рекомендацій для банків щодо створення нових кредитних продуктів, адаптованих до умов війни.
6. Розробка програм підтримки клієнтів, які зазнали фінансових втрат через війну.

Виклад основного матеріалу. Економічна нестабільність, спричинена війною, суттєво впливає на платоспроможність населення та кредитні ризики. Війна призводить до зростання рівня безробіття, зниження доходів громадян та підвищення рівня інфляції, що створює додаткові ризики для банківського сектора. Зростання рівня безробіття є одним з головних факторів, що негативно

впливають на платоспроможність населення. Люди, які втратили роботу, мають обмежені можливості для погашення кредитів, що підвищує ризики неповернення. В цьому контексті важливим є впровадження Стратегії з розвитку кредитування [13], яка спрямована на створення умов для підвищення доступності кредитів та зниження кредитних ризиків. Для аналізу показників економічної нестабільності, таких як рівень безробіття, середній дохід населення та рівень інфляції, були взяті дані з офіційних статистичних джерел, зокрема Державної служби статистики України та Національного банку України (табл.1).

Таблиця 1. Основні показники економічної нестабільності

Показник	До війни	Під час війни
Рівень безробіття (%)	7,2	12,5
Середній дохід (тис. грн)	15,4	10,7
Рівень інфляції (%)	4,5	14,8

Джерело: сформовано автором на підставі [14. 15]

Згідно з даними Державної служби статистики України, рівень безробіття під час війни зріс з 7.2% до 12.5%. Середній дохід населення також значно знизився через економічні наслідки війни. Зниження доходів призводить до зменшення платоспроможності, що ускладнює здатність населення вчасно погашати кредити. Середній дохід населення знизився з 15.4 тисяч гривень до 10.7 тисяч гривень, що підтверджують дані Національного банку України. Високий рівень інфляції, який підвищився з 4.5% до 14.8%, також негативно впливає на фінансову стабільність населення. Інфляція знижує купівельну спроможність грошей, що додатково ускладнює можливість погашення кредитів.

Загалом, ці економічні фактори створюють додаткові ризики для банків, які змушені адаптувати свої стратегії управління ризиками. Банки впроваджують більш суворі критерії оцінки кредитоспроможності клієнтів, що допомагає зменшити ризики неповернення кредитів. Водночас, важливою складовою управління ризиками є розширення системи страхування кредитів, що дозволяє знизити втрати банків у разі неповернення кредитів.

Процес адаптації банків до нових економічних умов, спричинених війною представлено на рис.1.

Рис.1. Процес адаптації банків до нових економічних умов

Джерело: сформовано автором

Аналіз поточної ситуації є першим кроком, що дозволяє банкам оцінити економічну ситуацію та визначити основні ризики. Це включає збір та аналіз даних щодо рівня безробіття, доходів населення та інфляції. Такий підхід дозволяє банкам бути більш проактивними в управлінні ризиками, але вимагає значних ресурсів для отримання та обробки інформації.

Розробка нових кредитних продуктів є наступним етапом, що передбачає створення продуктів, які відповідають зміненим потребам споживачів. В умовах війни люди зосереджуються на базових потребах, тому банки можуть запропонувати кредити з гнучкими умовами погашення та зниженими процентними ставками. Це допоможе залучити клієнтів та знизити ризики неповернення кредитів.

Однак, такі продукти можуть мати менший прибуток для банків. Кредитні пропозиції банків мають різні характеристики, які можна класифікувати на два типи: стандартні і нестандартні. Більшість клієнтів зосереджують свою увагу на стандартних умовах кредитування, тоді як лише небагато клієнтів звертають увагу на нестандартні умови. Проте важливо враховувати нестандартні умови, які часто включають спеціальні акційні пропозиції банків, такі як відстрочка погашення основної суми кредиту, що є економічно вигідним для клієнтів [16].

Адаптація операційних процесів до нових регуляторних вимог є критично важливою для відповідності новим стандартам і забезпечення надійності банківської системи. Впровадження нових вимог та навчання персоналу може бути дорогим і потребувати часу, але це необхідний крок для зниження ризиків і забезпечення відповідності законодавству.

Впровадження програм підтримки клієнтів, які зазнали фінансових втрат через війну, допомагає зберегти лояльність клієнтів та зменшити ризики неповернення кредитів. Банки можуть пропонувати консультації, фінансову допомогу або спеціальні умови кредитування. Це підвищує довіру клієнтів до банку, але може збільшити операційні витрати.

Таким чином, процес адаптації банків до нових економічних умов включає комплексний підхід, що дозволяє банкам ефективно управляти ризиками та забезпечувати фінансову стабільність в умовах війни.

Дослідження змін у фінансовій поведінці споживачів в умовах війни показує суттєві зрушення в їхніх пріоритетах та споживчих звичках. Економічна нестабільність, зростання безробіття та зниження доходів населення змушують споживачів переглядати свої витрати та відкладати великі покупки. Це безпосередньо впливає на попит на споживчі кредити, який значно знижується в умовах невизначеності та фінансових труднощів. Люди зосереджуються на задоволенні базових потреб, таких як продукти харчування, житло та медицина, і уникають необов'язкових витрат, що робить їх менш зацікавленими в кредитуванні для купівлі автомобілів, електроніки та інших товарів тривалого користування.

Відповідно до даних опитувань, проведених серед споживачів за допомогою Google Forms, близько 60% респондентів зазначили, що зменшили свої витрати на великі покупки через економічну нестабільність. Опитування охопило 300 респондентів у віці від 18 до 60 років, які були обрані за принципом випадкової вибірки з різних регіонів України. Близько 70% зазначили, що уникають брати кредити через побоювання щодо можливості їхнього погашення у майбутньому. Це вказує на високий рівень обережності та невпевненості серед населення (табл.2.).

Таблиця 2. Дослідження змін у фінансовій поведінці споживачів в умовах війни

Показник	До війни	Під час війни
Частка споживачів, які зменшили великі витрати (%)	25	60
Частка споживачів, які уникають кредитів (%)	40	70

Джерело: сформовано автором

Банки, у свою чергу, змушені реагувати на зміну фінансової поведінки споживачів шляхом адаптації своїх кредитних продуктів і стратегій маркетингу. Зокрема, спостерігається зростання попиту на невеликі, короткострокові кредити, які споживачі використовують для покриття базових потреб. Це вимагає від банків розробки нових продуктів з меншими сумами та більш гнучкими умовами погашення. Банки також зосереджуються на пропозиції спеціальних програм підтримки для клієнтів, які зазнали фінансових втрат, що включають зниження процентних ставок та відстрочку платежів. Схема ілюструє зміни у фінансовій поведінці споживачів та їхній вплив на попит на споживчі кредити (рис. 2.).

Рис. 2. Зміни у фінансовій поведінці споживачів та їхній вплив на попит на споживчі кредити

Джерело: сформовано автором

Зміни у фінансовій поведінці споживачів обумовлені переважно економічною нестабільністю, спричиненою війною. Зростання безробіття та зниження доходів негативно впливають на фінансову стабільність домогосподарств, що змушує їх переглядати свої витрати та уникати великих покупок. Високий рівень інфляції також знижує купівельну спроможність грошей, що додатково ускладнює фінансову ситуацію населення. Ці фактори призводять до зниження попиту на споживчі кредити, оскільки споживачі намагаються уникати боргових зобов'язань через невпевненість у майбутньому. Як наслідок, банки змушені адаптувати свої кредитні продукти, пропонуючи більш гнучкі та менші за обсягом кредити, а також впроваджуючи спеціальні програми підтримки для тих, хто зазнав фінансових втрат. Цей підхід дозволяє банкам зберігати клієнтів та забезпечувати стабільність у складних економічних умовах.

Кредитні ризики є одними з найзначніших загроз для стабільності банків, особливо в кризові періоди, коли платоспроможність позичальників знижується, а вартість активів може різко змінюватися. Актуальність дослідження адаптивних стратегій управління кредитними ризиками в умовах кризи зумовлена потребою у забезпеченні стійкості банківських систем та фінансових установ в умовах зростаючої економічної невизначеності (табл. 3).

Таблиця 3. Адаптивні стратегії управління кредитними ризиками

Стратегія	Опис
Реорганізація кредитного портфеля	Перегляд структури портфеля для зниження ризику.
Нові технології оцінки кредитоспроможності	Використання аналітичних інструментів для прогнозування можливостей позичальників.
Диверсифікація ризиків	Розподіл активів між різними галузями, регіонами та типами кредитів.
Гнучкі умови кредитування	Перегляд умов кредитних договорів відповідно до поточних економічних умов.
Моніторинг макроекономічних індикаторів	Аналіз показників для виявлення потенційних загроз.

Джерело: сформовано автором

Реорганізація кредитного портфеля полягає в перегляді структури портфеля з метою зниження ризику. Це може включати продаж проблемних активів, зменшення частки високоризикових кредитів, а також збільшення частки менш ризикових кредитів, таких як кредити з високим рівнем забезпечення (табл.4).

Таблиця 4. Реорганізація кредитного портфеля

Структура портфеля	До реорганізації	Після реорганізації
Проблемні активи	20 %	10 %
Високоризикові кредити	50 %	30 %
Менш ризикові кредити	30 %	60 %

Джерело: сформовано автором на підставі досліджень фінансових установ, які впроваджують аналітичні інструменти та технології машинного навчання для оцінки кредитоспроможності позичальників, а також з практичних кейсів використання великих даних в банківській сфері.

Застосування нових технологій для оцінки кредитоспроможності передбачає використання аналітичних інструментів та великих даних для прогнозування можливостей позичальників своєчасно повертати кредити. Це може включати машинне навчання та штучний інтелект для аналізу великих обсягів фінансової інформації та поведінкових даних.

Диверсифікація ризиків є ключовим елементом адаптивної стратегії управління кредитними ризиками. Вона включає розподіл активів між різними галузями, регіонами та типами кредитів. Це дозволяє знизити ризик збитків у разі кризи в окремій галузі або регіоні (табл.5.).

Таблиця 5. Диверсифікація кредитного портфеля за галузями

Галузь	Частка в портфелі (%)
Сільське господарство	15
Промисловість	25
Будівництво	20
Послуги	30
Іншу	10

Джерело: сформовано автором на підставі середньостатистичних даних банківських установ в Україні за 2023 рік, що показують типову структуру кредитного портфеля.

Запровадження гнучких умов кредитування включає перегляд умов кредитних договорів відповідно до поточних економічних умов. Це може включати зміну ставок за кредитами, перегляд графіку платежів та введення мораторію на стягнення заборгованостей у разі тимчасових фінансових труднощів позичальника.

Таблиця 6. Гнучкі умови кредитування

Умова	До змін	Після змін
Відсоткова ставка	Фіксована	Змінна
Графік платежів	Стандартний	Індивідуальний
Мораторій на стягнення	Відсутній	Введений

Джерело: сформовано автором

Постійний моніторинг макроекономічних індикаторів дозволяє банкам оперативно реагувати на зміни економічного середовища. Аналіз показників, таких як рівень безробіття, інфляція, ВВП та інші, дозволяє виявити потенційні загрози та скоригувати кредитну політику (табл.7).

Таблиця 7. Основні макроекономічні індикатори для моніторингу

Індикатор	Опис
Рівень безробіття	Відображає стан ринку праці
Інфляція	Відображає загальний рівень цін
ВВП	Відображає загальний обсяг виробництва
Облікова ставка	Відображає вартість кредитних ресурсів
Курс валют	Відображає стабільність національної валюти.

Джерело: сформовано автором на підставі [14-15]

Таким чином, адаптивні стратегії управління кредитними ризиками є необхідним інструментом для забезпечення фінансової стійкості банківських установ в умовах кризи. Вони дозволяють знизити ризики, покращити якість кредитного портфеля та забезпечити безперебійне функціонування фінансової системи в умовах економічної нестабільності.

Аналіз нових регуляторних вимог та їх впливу на банківську також діяльність є важливим компонентом розуміння змін у фінансовій системі та

адаптації банків до нових умов. Останні роки регуляторні органи посилили вимоги до банківських установ з метою забезпечення стабільності фінансової системи, запобігання кризам та захисту інтересів вкладників (табл.8).

Таблиця 8. Нові регуляторні вимоги та їх вплив на банківську діяльність

Категорія	Вимога	Вплив на банківську діяльність
Капітал	- Мінімальний CET1: 4.5% - Мінімальний загальний капітал: 10.5% - Контрциклічний буфер: 0-2.5%	- Підвищення стійкості до фінансових шоків; - Зменшення обсягів кредитування; - Підвищення вартості кредитів - Зменшення ризику банкрутства.
Ліквідність	- LCR: 100% - NSFR: 100%	- Підтримка високоліквідних активів, обмеження інвестицій; - Підвищення вартості фінансування.
Управління ризиками	- Регулярні стрес-тести; - Прозорість та звітність; - Оцінка операційних ризиків.	- Оцінка стійкості до економічних шоків; - Підвищення довіри вкладників та інвесторів; - Покращення управління ризиками.

Джерело: сформовано автором на підставі [17]

Впровадження нових регуляторних вимог до капіталу, таких як мінімальний рівень основного капіталу першого рівня (CET1) у 4.5% та загального капіталу у 10.5%, має суттєві наслідки для банківської діяльності. Ці вимоги сприяють підвищенню фінансової стійкості банків, забезпечуючи їхню здатність витримувати фінансові шоки. Водночас, вони можуть зменшити обсяги кредитування, оскільки банки змушені зберігати більші капітальні резерви. Це, в свою чергу, може призвести до підвищення вартості кредитів для позичальників, оскільки банки намагаються компенсувати витрати на додатковий капітал.

Контрциклічний буфер у діапазоні 0-2.5% є ще одним важливим аспектом нових вимог. Цей буфер дозволяє банкам накопичувати додатковий капітал у періоди економічного зростання, що може бути використаний для покриття

збитків під час економічного спаду. Таким чином, контрциклічний буфер зменшує ризик банкрутства банків у кризові періоди та сприяє стабільності фінансової системи.

Вимоги до ліквідності, такі як показник короткострокової ліквідності (LCR) та показник довгострокової ліквідності (NSFR), обидва з яких мають бути на рівні не менше 100%, забезпечують банки достатнім обсягом високоліквідних активів для покриття короткострокових зобов'язань. Це обмежує можливості банків для інвестицій та змушує їх підтримувати високоліквідні активи, що знижує ризик ліквідності. Однак, такі вимоги можуть підвищити вартість фінансування для банків, оскільки вони змушені залучати додаткові ресурси на більш стабільних умовах.

Управління ризиками є ще одним ключовим аспектом нових регуляторних вимог. Регулярні стрес-тести дозволяють банкам оцінити свою стійкість до різних сценаріїв економічного розвитку та фінансових шоків. Вимоги до прозорості та звітності підвищують довіру з боку вкладників та інвесторів, забезпечуючи їм доступ до інформації про фінансовий стан банку. Оцінка операційних ризиків сприяє покращенню управління ризиками та запобіганню можливих втрат.

Нові регуляторні вимоги також впливають на конкурентоспроможність банків. Великі банки, які мають більше ресурсів для адаптації до нових вимог, можуть отримати перевагу над меншими банками, які стикаються з більшими труднощами у виконанні нових стандартів. Це може призвести до консолідації банківського сектору та зменшення кількості гравців на ринку.

Таким чином, нові регуляторні вимоги мають значний вплив на банківську діяльність, змінюючи підходи до управління капіталом, ліквідністю та ризиками. Вони вимагають значних зусиль та інвестицій від банків, але водночас підвищують їх стійкість до фінансових криз та сприяють стабільності фінансової системи.

Адаптація банківських кредитних продуктів до умов війни є необхідною для підтримки економіки та забезпечення фінансової стабільності. Військові конфлікти призводять до значних економічних втрат, змінюють фінансові

потреби населення та бізнесу, що вимагає від банків гнучкості та інновацій у створенні нових кредитних продуктів. Нижче наведено ключові аспекти, які слід враховувати при розробці таких продуктів (рис. 3).

Оцінка ризиків	• Використання адаптивних моделей оцінки кредитоспроможності, враховуючи підвищені ризики втрат
Гнучкі умови кредитування	• Запровадження індивідуальних графіків погашення та можливість відстрочки платежів
Спеціалізовані продукти	• Розробка кредитів для малого та середнього бізнесу, спрямованих на відновлення діяльності
Державні гарантії	• Використання державних програм підтримки для зниження ризиків неповернення кредитів
Соціальні кредити	• Введення продуктів для підтримки постраждалих від війни (житлові кредити, споживчі кредити)
Інноваційні рішення	• Використання фінтех-технологій для спрощення процесу кредитування та управління ризиками

Рис. 3. Ключові аспекти розробки нових кредитних продуктів в умовах війни

Джерело: сформовано автором

Запровадження нових кредитних продуктів вимагає від банків ретельного підходу до оцінки ризиків. В умовах війни традиційні моделі оцінки кредитоспроможності можуть виявитися недостатньо ефективними, тому банки повинні впроваджувати адаптивні моделі, що враховують підвищені ризики втрат. Використання великих даних та машинного навчання дозволяє точніше прогнозувати можливі проблемні кредити.

Війна змінює фінансові можливості клієнтів, тому банки повинні запропонувати гнучкі умови кредитування, такі як індивідуальні графіки погашення та можливість відстрочки платежів. Це дозволить клієнтам справлятися з тимчасовими фінансовими труднощами та знизить ризик дефолтів (рис.4.).

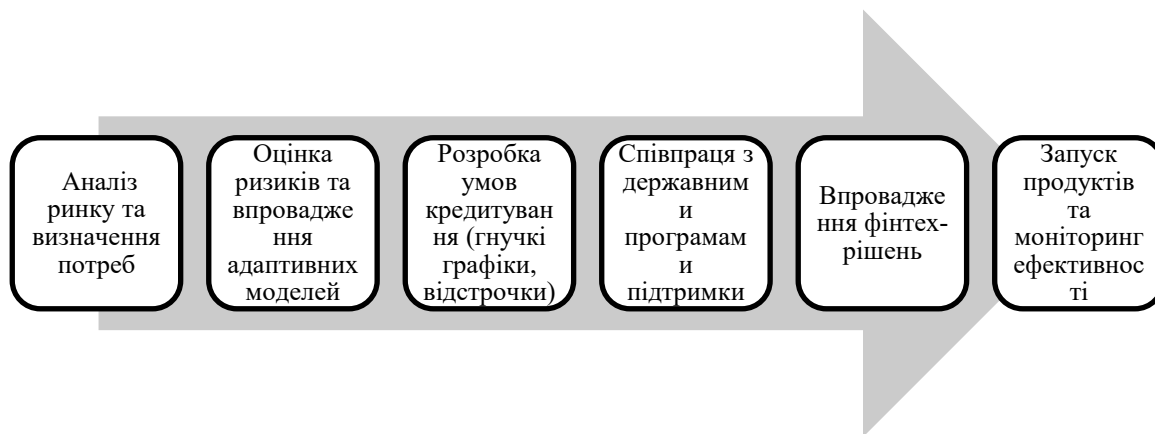

Рис.4. Процес розробки нових кредитних продуктів в умовах війни

Джерело: сформовано автором

Аналіз ринку та визначення потреб є важливим першим кроком. Це дозволяє банкам зрозуміти, які саме фінансові продукти потрібні клієнтам в умовах війни. Наприклад, потреби малого та середнього бізнесу можуть значно відрізнятися від потреб фізичних осіб, які постраждали від конфлікту.

Співпраця з державними програмами підтримки є важливим інструментом для зниження ризиків неповернення кредитів. Використання державних гарантій та субсидій дозволяє банкам знижувати свої ризики та забезпечувати доступність кредитів для клієнтів.

Впровадження фінтех-рішень може значно спростити процес кредитування та управління ризиками. Це включає використання онлайн-платформ для подання заявок на кредити, автоматизованих систем оцінки кредитоспроможності та блокчейн-технологій для підвищення прозорості та безпеки операцій.

Таким чином, розробка нових кредитних продуктів, адаптованих до умов війни, вимагає від банків комплексного підходу, що включає оцінку ризиків, гнучкі умови кредитування, співпрацю з державними програмами підтримки та використання фінтех-технологій. Це дозволяє банкам ефективно реагувати на виклики, підтримувати клієнтів та сприяти економічному відновленню.

Розробка програм підтримки клієнтів, які зазнали фінансових втрат через війну, є критично важливою для забезпечення фінансової стабільності та економічного відновлення. Банки повинні враховувати унікальні потреби

клієнтів у воєнний час та пропонувати інноваційні рішення для підтримки постраждалих. Нижче наведено алгоритм розробки таких програм (рис.5.).

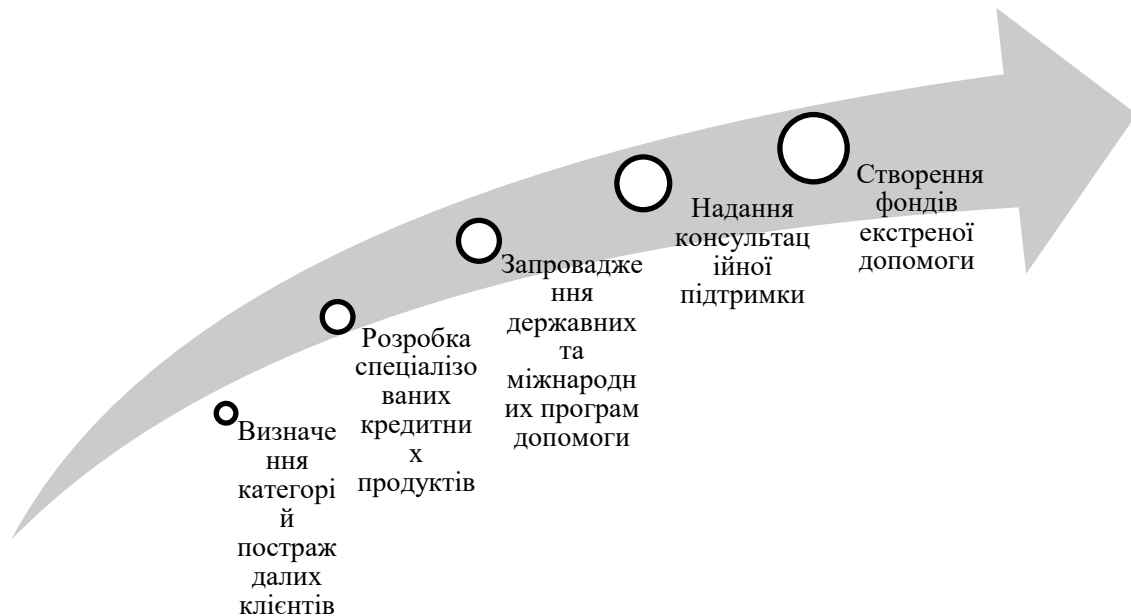

Рис. 5. Алгоритм розробки програм підтримки клієнтів

Джерело: сформовано автором

Визначення категорій постраждалих клієнтів є першим кроком у розробці програм підтримки. Це включає ідентифікацію фізичних осіб та підприємств, які зазнали найбільших фінансових втрат через війну, таких як втрати житла, бізнесу чи джерел доходів. Це дозволяє банкам цілеспрямовано надавати допомогу тим, хто найбільше її потребує.

Розробка спеціалізованих кредитних продуктів є наступним кроком. Це включає створення кредитних продуктів з урахуванням специфічних потреб постраждалих клієнтів, таких як кредити на відновлення бізнесу, житлові кредити з пільговими умовами, та кредити на споживчі потреби. Спеціалізовані продукти можуть включати знижену відсоткову ставку, триваліші терміни погашення та можливість відстрочки платежів.

Запровадження державних та міжнародних програм допомоги є важливим аспектом підтримки клієнтів. Банки можуть співпрацювати з урядовими та міжнародними організаціями для використання державних гарантій, субсидій та інших форм підтримки. Це може включати програми субсидування

процентних ставок, гарантування частини кредитів та інші механізми для зниження ризиків неповернення кредитів.

Надання консультаційної підтримки є ще одним важливим кроком. Банки можуть надавати консультації з фінансових питань, юридичну допомогу та інформаційну підтримку. Це допомагає клієнтам краще зрозуміти свої фінансові можливості та знайти оптимальні рішення для виходу з кризи.

Створення фондів екстреної допомоги є інноваційним підходом, який може суттєво допомогти постраждалим клієнтам. Банки можуть створювати спеціальні фонди для надання екстреної фінансової допомоги клієнтам, які найбільше постраждали від війни. Це може включати надання безповоротних грантів, короткострокових позик з нульовою відсотковою ставкою та інших форм допомоги для задоволення невідкладних потреб.

Таким чином, розробка програм підтримки клієнтів, які зазнали фінансових втрат через війну, вимагає від банків комплексного підходу, що включає визначення постраждалих категорій клієнтів, розробку спеціалізованих кредитних продуктів, запровадження державних та міжнародних програм допомоги, надання консультаційної підтримки та створення фондів екстреної допомоги. Цей підхід дозволяє банкам ефективно реагувати на виклики, підтримувати клієнтів та сприяти економічному відновленню.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. В умовах війни та економічної нестабільності, банки стикаються зі значними викликами, які вимагають адаптації кредитних продуктів та управління ризиками. Економічні наслідки війни, такі як зростання рівня безробіття, зниження доходів населення та підвищення інфляції, суттєво впливають на платоспроможність позичальників. Це зумовлює необхідність впровадження нових стратегій, таких як реорганізація кредитного портфеля, використання нових технологій оцінки кредитоспроможності, диверсифікація ризиків, та запровадження гнучких умов кредитування.

Банки повинні створювати нові кредитні продукти, що відповідають зміненим потребам споживачів, наприклад, кредити з гнучкими умовами погашення та зниженими процентними ставками. Крім того, важливо

впроваджувати програми підтримки клієнтів, які зазнали фінансових втрат, що включають фінансові консультації та тимчасову відстрочку платежів. Це допоможе зменшити фінансовий тиск на клієнтів та підвищити довіру до банків.

Впровадження нових регуляторних вимог також є важливим аспектом адаптації банків до нових умов. Вони повинні забезпечити відповідність новим стандартам та підвищити стійкість до фінансових шоків, що є необхідним кроком для зниження ризиків та забезпечення надійності банківської системи.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на глибше вивчення впливу війни на банківську діяльність та розробку нових методик управління ризиками. Особливу увагу слід приділити впровадженню цифрових технологій для покращення оцінки кредитоспроможності клієнтів та оптимізації банківських процесів. Крім того, важливо дослідити ефективність різних програм підтримки клієнтів та їх вплив на фінансову стабільність банків. Це допоможе створити більш адаптивні та стійкі банківські системи, здатні ефективно реагувати на виклики сучасного світу.

Література

1. Руцишин, Н.М., Сучасний стан банківської системи України та перспективи її розвитку. *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки*. 2024. № 75. С. 27-36. URL: <http://www.journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/1512>

2. Кучер, Н.О. Теоретичні основи та оцінка споживчого кредитування в банках України. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2022. № 2.14. С. 226-231. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/12846/12751>

3. Черниш, О.В. Банківські послуги з кредитування фізичних осіб в Україні: проблеми та перспективи розвитку. *Проблеми сучасних трансформацій*. 2022. №4. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2022-4-08-01>

4. Блащук-Дев'яткіна, Н., Беднарчук, В., Млінцова, А. Споживче кредитування в Україні. *Молодий вчений*. 2020. № 4 (80). С. 282-285. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/1925>
5. Кравченко, А. Компаративний аналіз розвитку незабезпеченого споживчого кредитування в країнах Східної Європи. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2022. № 2(30). С. 139-150. URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/271187>
6. Нікольчук, Ю. Перспективи розвитку споживчого кредитування в Україні в сучасних умовах. *Modeling the development of the economic systems*. 2022. № 2. С. 115-120. URL: <https://mdes.khmn.edu.ua/index.php/mdes/article/view/65>
7. Дубина, М., Кравченко, А. Сутність та основні риси незабезпеченого споживчого кредитування. *Проблеми і перспективи економіки та управління*, 2022. № 3 (27). С. 165-175. URL: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2021-3\(27\)-165-175](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2021-3(27)-165-175)
8. Шчуревич, О. Сучасні тенденції у банківському кредитуванні. *Вісник Львівського університету. Серія економічна*. 2022. № 56. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/economics/article/view/10786>
9. Худолій, Ю.С., Халієвіна, М.О. Фінтехнології в банківському бізнесі: реалії та перспективи. *Проблеми економіки*. 2021. № 1. С. 134-142. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2021-1_0-pages-134_142.pdf
10. Богомолова, В. Окремі історико-теоретичні аспекти розвитку он-лайн кредитування в Україні. *Law herald*. 2023. № 153. URL: http://yurvisnyk.in.ua/v4_2023/4_2023.pdf#page=153
11. Кондратюк, В. Правовий статус суб'єктів споживчих банківських правовідносин. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 4. С. 37-42. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/4/7.pdf>
12. Правдиковська, І., Дорошенко, Н. Вплив війни на банківську систему України. *Молодий вчений*. 2022. №9(109). С. 150-153. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/5583>

13. Стратегія з розвитку кредитування, 2024. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Lending_development_strategy_2024.pdf?v=7
14. Державна служба статистики України, 2024. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
15. Національний Банк України, 2024. URL: <https://bank.gov.ua/>
16. Шульга Н., Котенко У., Степаник А. Банківське кредитування комерційної нерухомості. *Вісник КНТЕУ*. №5(139). 2021. С.112-126. URL: <https://journals.knute.edu.ua/scientia-fructuosa/issue/view/9/33>.
17. Пуш, А., Мігус, І., & Наконечна, Н. Основні моделі корпоративного управління в банківських установах. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2024. №(2(74)). С. 204–216. URL: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2024-74-204-216>

References

1. Rushchyshyn, N.M. (2024), "Current State of the Banking System of Ukraine and Prospects for Its Development", *Visnyk LTEU. Economic Sciences*, vol. 75, pp. 27-36, Available at: <http://www.journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/1512> (Accessed 26 June 2024).
2. Kucher, N.O. (2022), "Theoretical Foundations and Assessment of Consumer Lending in Banks of Ukraine", *Bulletin of the Student Scientific Society of DonNU named after Vasyl Stus*, vol. 2.14, pp. 226-231, Available at: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/12846/12751> (Accessed 27 June 2024).
3. Chernysh, O.V. (2022), "Banking Services for Consumer Lending in Ukraine: Problems and Development Prospects", *Problems of Modern Transformations*, vol. 4, Available at: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2022-4-08-01> (Accessed 28 June 2024).
4. Blashchuk-Deviatkina, N., Bednarchuk, V. and Mlintcova, A. (2020), "Consumer Lending in Ukraine", *Young Scientist*, vol. 4 (80), pp. 282-285, Available at: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/1925> (Accessed 29 June 2024).

5. Kravchenko, A. (2022), "Comparative Analysis of the Development of Unsecured Consumer Lending in Eastern European Countries", *Problems and Perspectives of Economics and Management*, vol. 2 (30), pp. 139-150, Available at: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/271187> (Accessed 30 June 2024).

6. Nikolchuk, Yu. (2022), "Prospects for the Development of Consumer Lending in Ukraine under Modern Conditions", *Modeling the Development of Economic Systems*, vol. 2, pp. 115-120, Available at: <https://mdes.khmnu.edu.ua/index.php/mdes/article/view/65> (Accessed 1 July 2024).

7. Dubina, M. and Kravchenko, A. (2022), "The Essence and Main Features of Unsecured Consumer Lending", *Problems and Perspectives of Economics and Management*, vol. 3 (27), pp. 165-175. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2021-3\(27\)-165-175](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2021-3(27)-165-175).

8. Shchurievych, O. (2022), "Modern Trends in Bank Lending", *Bulletin of Lviv University. Economic Series*, vol. 56, Available at: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/economics/article/view/10786> (Accessed 3 July 2024).

9. Khudolii, Yu.S. and Khalievina, M.O. (2021), "Fintech in the Banking Business: Realities and Prospects", *Problems of Economy*, vol. 1, pp. 134-142, Available at: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2021-1_0-pages-134_142.pdf (Accessed 4 July 2024).

10. Bogomolova, V. (2023), "Some Historical and Theoretical Aspects of Online Lending Development in Ukraine", *Law Herald*, vol. 4, Available at: http://yurvisnyk.in.ua/v4_2023/4_2023.pdf#page=153 (Accessed 5 July 2024).

11. Kondratiuk, V. (2021), "Legal Status of Subjects of Consumer Banking Legal Relations", *Entrepreneurship, Economy and Law*, vol. 4, pp. 37-42, Available at: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/4/7.pdf> (Accessed 6 July 2024).

12. Pravdykovska, I. and Doroshenko, N. (2022), "Impact of the War on the Banking System of Ukraine", *Young Scientist*, vol. 9 (109), pp. 150-153, Available at: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/5583> (Accessed 7 July 2024).

13. National Bank of Ukraine (2024). "Lending Development Strategy", Available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Lending_development_strategy_2024.pdf?v=7 (Accessed 8 July 2024).

14. State Statistics Service of Ukraine (2024). Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 9 July 2024).

15. National Bank of Ukraine (2024). Available at: <https://bank.gov.ua/> (Accessed 10 July 2024).

16. Shulha, N., Kotenko, U. and Stepanyk, A. (2021), "Bank Lending of Commercial Real Estate", *Bulletin of KNTEU*, vol. 5(139), pp. 112-126, Available at: <https://journals.knute.edu.ua/scientia-fructuosa/issue/view/9/33> (Accessed 11 July 2024).

17. Push, A., Migus, I. and Nakonechna, N. (2024), "Main Models of Corporate Governance in Banking Institutions", *Scientists' Notes of the University "KROK"*, vol. 2(74), pp. 204-216. <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2024-74-204-216>.

Стаття надійшла до редакції 22.07.2024 р.